

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/136/2003

OPINIE O TZW. SPRAWIE RYWINA ORAZ PRZYCZYNACH WYSTĘPOWANIA AFER W POLSKIM ŻYCIU PUBLICZNYM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2003

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

W ostatnich miesiącach poziom społecznego zainteresowania tzw. sprawą Rywina niemal się nie zmienia. Także w sierpniu¹ większość Polaków (66%) twierdzi, że interesuje się tą aferą, jednak zdecydowanie przeważają osoby, które nie śledzą zbyt uważnie wszystkich wydarzeń z nią związanych. Tylko co dziesiąty badany deklaruje, że jest bardzo zainteresowany tą sprawą i uważnie obserwuje przebieg przesłuchań przed sejmową komisją powołaną do jej wyjaśnienia. Co trzeci ankietowany w ogóle się tym nie interesuje.

Tabela 1

Czy, ogólnie rzecz biorąc, interesuje się Pan(i) tzw. sprawą Rywina czy też nie interesuje?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	IV 2003	V 2003	VII 2003	VIII 2003
	w procentach			
Tak, śledzę uważnie wydarzenia z tą sprawą związane	10	13	11	10
Tak, ale nie śledzę tej sprawy specjalnie uważnie	57	50	54	56
Nie, w ogóle mnie ta sprawa nie interesuje	30	31	32	33
Trudno powiedzieć	3	6	3	1

W opiniach Polaków na temat działalności sejmowej komisji śledczej powołanej do wyjaśnienia tzw. sprawy Rywina utrzymuje się krytycyzm, choć ostatnio nieznacznie się zmniejszył. Ponad połowa ankietowanych (57%) negatywnie ocenia działalność tej komisji (przy czym prawie co trzeci zdecydowanie negatywnie), natomiast tylko 16% wystawia jej ocenę pozytywną. W porównaniu z pomiarem lipcowym oceny działalności komisji minimalnie się poprawiły - o 4 punkty spadł odsetek głosów krytycznych, w mniejszym stopniu wzrosła liczba ocen pozytywnych.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (159) zrealizowano w dniach 1-4 sierpnia 2003 roku na liczącej 880 osób reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 2

Jak Pan(i) ocenia działalność komisji parlamentarnej powołanej do wyjaśnienia tzw. sprawy Rywina?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	III 2003	IV 2003	V 2003	VII 2003	VIII 2003
	w procentach				
Zdecydowanie dobrze	1	3	2	1	1
Raczej dobrze	17	25	13	13	15
Raczej źle	25	25	26	23	26
Zdecydowanie źle	18	21	34	38	31
Trudno powiedzieć	39	26	25	25	27

W potencjalnych elektoratach stosunkowo najlepiej postrzegają pracę komisji sympatycy PiS i PO, jednak nawet wśród nich ponad połowa wystawia jej oceny negatywne. Najbardziej krytyczni są natomiast potencjalni wyborcy Samoobrony - niemal trzy czwarte zwolenników tego ugrupowania negatywnie ocenia działalność komisji. Tylko nieco mniej krytyczni są sympatycy rządzącej koalicji SLD-UP.

Tabela 3

Potencjalne elektoraty	Jak Pan(i) ocenia działalność komisji parlamentarnej powołanej do wyjaśnienia tzw. sprawy Rywina?		
	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	33	53	14
PO	31	56	13
PSL	24	54	22
LPR	12	60	27
SLD+UP	13	67	21
Samoobrona	7	74	19
Niezdecydowani	23	27	31

Zaledwie co ósmy ankietowany (13%) wierzy, że komisji uda się dojść do prawdy, natomiast zdecydowana większość (71%) jest przeciwnego zdania. Relatywnie najwięcej optymizmu w tym względzie wykazywali badani na początku działalności komisji, choć i wtedy ponad połowa z nich nie wierzyła w wyjaśnienie tej sprawy. Do lipca wątpliwości co do efektów pracy posłów było coraz więcej, jednak w ostatnim miesiącu tendencja do pogarszania się ocen została zahamowana. W sierpniu o 6 punktów zmniejszył się odsetek pesymistów w tej sprawie, jednocześnie o 4 punkty wzrosła liczba optymistów.

Tabela 4

Powołana została komisja sejmowa zajmująca się tzw. sprawą Rywina, czyli próbą uzyskania dużych korzyści materialnych w zamian za rzekomy wpływ na treść ustawy o telewizji. Czy, Pana(i) zdaniem, komisja ta doprowadzi do ustalenia prawdy?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	II 2003	III 2003	IV 2003	V 2003	VII 2003	VIII 2003
	w procentach					
Zdecydowanie tak	4	2	3	1	1	1
Raczej tak	18	16	15	12	8	12
Raczej nie	34	34	32	31	33	39
Zdecydowanie nie	20	29	28	38	44	32
Trudno powiedzieć	24	19	20	18	14	16

Relatywnie więcej optymistów jest wśród zwolenników PO oraz PiS, czyli tych ugrupowań, które jednocześnie częściej pozytywnie oceniają działalność komisji. Najbardziej pesymistyczne nastawienie w tym względzie mają sympatycy PSL.

Tabela 5

Potencjalne elektoraty	Czy, Pana(i) zdaniem, komisja ta doprowadzi do ustalenia prawdy?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PO	21	71	8
PiS	17	76	7
LPR	16	65	19
Samoobrona	16	74	10
SLD+UP	12	70	18
PSL	9	76	15
Niezdecydowani	10	70	20

W ostatnich miesiącach społeczeństwo kilkakrotnie było informowane o nowych przypadkach korupcji, poplecznictwa czy innych aferach w naszym życiu publicznym. Afery te zdarzają się zarówno w sferze gospodarki, jak i polityki (np. w Starachowicach). Zdaniem większości badanych (62%) najważniejszą przyczyną upadku norm w naszym życiu publicznym jest chciwość, czyli chęć wzbogacenia się i dorobienia za wszelką cenę. Co drugi ankietowany uznaje także, że przyczyny regresu naszego życia publicznego tkwią z jednej strony - w braku zasad moralnych i nieuczciwości dotykającej każdego z osobna, a z drugiej - w kompletnym upadku społecznych, a także zinstytucjonalizowanych mechanizmów kontrolnych (poczucie bezkarności i braku konsekwencji zachowań przestępczych).

		CBOS
Od dłuższego czasu społeczeństwo dowiaduje się o poważnych aferach politycznych i gospodarczych. Z karty proszę wybrać nie więcej niż trzy najważniejsze, Pana(i) zdaniem, przyczyny występowania tych afer		
Chęć dorobienia się, wzbogacenia się	62%	
Brak zasad moralnych i nieuczciwość wielu ludzi	52%	
Poczucie bezkarności, braku jakichkolwiek konsekwencji	50%	
Zbyt wielka ilość niejasnych przepisów prawa	44%	
Źle działająca, niesprawna administracja	33%	
Chęć osiągnięcia władzy lub utrzymania jej za wszelką cenę	30%	
Źle rozumiane poczucie lojalności wobec kolegów będących w tej samej partii	6%	
Afery występują bez specjalnych przyczyn we wszystkich społeczeństwach i każdym czasie	4%	
Trudno powiedzieć	9%	
Odsetki nie sumują się do stu, gdyż badani mogli wskazać kilka przyczyn		

Wśród powodów coraz częstszego występowania afer w naszym życiu publicznym wskazywano także inne przyczyny natury instytucjonalnej: niejasne przepisy prawa (44%) oraz sprzyjającą zjawiskom korupcyjnym źle działającą i niesprawną administrację (33%), a nieco rzadziej - ułomności dotyczące bezpośrednio polityków oraz ludzi mających w naszym kraju ambicję kreowania życia publicznego - żądę władzy, czyli dążenie do zdobycia jej lub utrzymania za wszelką cenę (30%).

Diagnozy pojawiania się zjawisk aferalnych w naszym życiu politycznym nieco różnią się w zależności od wykształcenia respondentów, a także - co się z tym wiąże - ich położenia społecznego. Osoby z wyższym wykształceniem wśród przyczyn tych negatywnych zjawisk wyraźnie wyżej lokują poczucie bezkarności i braku jakichkolwiek konsekwencji zachowań nagannych (65% wskazań). W tej grupie badanych na kolejnych miejscach są wymieniane: chęć wzbogacenia się (62%), brak zasad moralnych (57%) oraz niejasne przepisy prawa (52%). Natomiast osoby z wykształceniem podstawowym poszukują przyczyn tego stanu rzeczy przede wszystkim po stronie indywidualnej - w chciwości i chęci wzbogacenia się za wszelką cenę (59%), a także w regresie w sferze moralności i braku zasad moralnych (50%). Podobnie przedstawiciele kadry kierowniczej i inteligencji wskazują bezkarność jako główne

źródło afer w Polsce (75%), a nieco rzadziej - chciwość (65%) oraz brak zasad moralnych (52%). Natomiast rolnicy upatrują przyczyn tych negatywnych zjawisk przede wszystkim w upadku moralności (65%), złych i niejasnych przepisach prawa (61%), a także w dążeniu do wzbogacenia się za wszelką cenę (57%).

Działalność sejmowej komisji mającej wyjaśnić wszystkie okoliczności związane z tzw. sprawą Rywina zbliża się do końca. Choć Polacy nadal negatywnie oceniają jej pracę i są sceptyczni co do jej efektów, w ostatnim okresie stali się mniej krytyczni. Wskazując najważniejsze przyczyny występowania zjawisk aferalnych w naszym życiu publicznym badani stwierdzali, że leżą one po stronie moralności indywidualnej - w „żądzy pieniądza”, czyli chęci wzbogacenia się i dorobienia za wszelką cenę, a także w nieuczciwości i braku zasad moralnych. Z drugiej strony wśród powodów dostrzegali kryzys instytucji społecznych chroniących zbiorowość przed ułomnościami natury ludzkiej, dający w efekcie poczucie pełnej bezkarności i braku konsekwencji zachowań naganych, w tym także niejasność prawa oraz złą i niesprawną administrację.

Opracował

Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Czy, ogólnie rzecz biorąc, interesuje się Pan(i) tzw. sprawą Rywińską czy też nie interesuje? 1 - Tak, śledzę uważnie wydarzenia z tą sprawą związane; 2 - Tak, ale nie śledzę tej sprawy specjalnie uważnie; 3 - Nie, w ogóle mnie ta sprawa nie interesuje

(%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	10	56	33	1	880
Płeć					
Mężczyźni	13	58	28	1	420
Kobiety	8	53	37	2	460
Wiek					
18-24 lat	8	49	42	1	136
25-34	6	55	39	1	161
35-44	9	58	32	1	140
45-54	12	62	25	0	192
55-64	13	57	29	1	112
65 lat i więcej	12	50	33	5	139
Miejsce zamieszkania					
Wieś	8	51	39	3	322
Miasto do 20 tys.	8	53	39	0	115
20-100 tys.	11	63	25	1	165
101-500 tys.	10	62	27	1	168
501 tys. i więcej mieszk.	18	51	32	0	111
Wykształcenie					
Podstawowe	8	43	45	3	235
Zasadnicze zawodowe	9	53	37	1	226
Średnie	11	62	26	1	333
Wyższe	15	70	16	0	86
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	10	70	20	0	65
Prac. umysł. niż. szczebla	15	62	21	1	103
Pracownicy fiz. - umysł.	3	64	32	0	68
Robotnicy wykwalifikowani	8	58	33	1	74
Robotnicy niewykwalifik.	4	56	40	0	32
Rolnicy	3	54	41	2	51
Pracujący na własny rach.	13	49	38	0	26
Bierni zawodowo					
Renciści	15	45	39	1	101
Emeryci	11	54	31	4	158
Uczniowie i studenci	7	57	36	0	65
Bezrobotni	7	54	36	2	93
Gospodynie domowe i inni	17	37	46	0	45
Pracuje w:					
inst. państw., publicznej	14	68	17	0	140
spółce właścicieli					
prywatnych i państwa	7	61	29	3	70
sekt. pryw. poza rolnict.	8	56	36	0	164
prywatnym gośp. rolnym	3	53	42	2	52
Dochody na jedną osobę					
Do 299 zł	4	46	49	1	83
300-399	6	53	41	0	70
400-599	12	55	31	2	159
600-800	14	55	31	1	131
Powyżej 800 zł	15	68	17	0	142
Ocena własnych war. mater.					
Złe	9	52	38	2	296
Średnie	10	58	31	2	410
Dobre	12	57	30	0	174
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	5	64	30	1	55
Raz w tygodniu	10	56	33	1	441
1-2 razy w miesiącu	7	53	40	0	139
Kilka razy w roku	14	52	32	3	151
W ogóle nie uczestniczy	12	59	28	1	93
Poglądy polityczne					
Lewica	11	61	27	0	190
Centrum	9	64	27	0	273
Prawica	19	61	20	0	179
Trudno powiedzieć	4	37	55	5	236

Tabela 2. Jak by Pan(i) ocenił(a) działalność komisji parlamentarnej powołanej do wyjaśnienia tzw. sprawy Rywina? (%)

	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	16	57	27	878
Płeć				
Mężczyźni	18	61	21	420
Kobiety	16	52	32	458
Wiek				
18-24 lat	17	53	30	136
25-34	22	55	23	160
35-44	15	58	27	140
45-54	21	57	23	192
55-64	13	64	23	112
65 lat i więcej	11	53	36	138
Miejsce zamieszkania				
Wieś	14	54	32	322
Miasto do 20 tys.	14	54	32	115
20-100 tys.	19	50	31	164
101-500 tys.	15	65	20	166
501 tys. i więcej mieszk.	25	64	11	111
Wykształcenie				
Podstawowe	12	50	38	235
Zasadnicze zawodowe	16	55	29	226
Średnie	17	61	22	331
Wyższe	31	60	9	86
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	24	64	11	65
Prac. umysł. niż. szczebla	32	49	18	103
Pracownicy fiz.- umysł.	10	67	23	67
Robotnicy wykwalifikowani	20	63	17	74
Robotnicy niewykwalifik.	7	48	45	32
Rolnicy	18	60	22	51
Pracujący na własny rach.	8	63	29	26
Bierni zawodowo				
Renciści	12	57	32	101
Emeryci	10	61	30	158
Uczniowie i studenci	20	52	28	65
Bezrobotni	14	54	32	93
Gospodynie domowe i inni	26	27	46	45
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	27	59	14	140
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	17	61	21	70
sekt. pryw. poza rolnict.	15	59	26	163
prywatnym gosp. rolnym	17	60	23	52
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	14	56	30	83
300-399	11	60	29	70
400-599	14	58	28	159
600-800	11	66	23	131
Powyżej 800 zł	23	66	12	142
Ocena własnych war. mater.				
Źle	12	56	32	295
Średnie	16	58	26	409
Dobre	27	53	20	174
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	11	60	30	55
Raz w tygodniu	18	52	30	441
1-2 razy w miesiącu	15	63	22	139
Kilka razy w roku	16	60	24	149
W ogóle nie uczestniczy	20	60	20	93
Poglądy polityczne				
Lewica	16	69	15	190
Centrum	19	65	16	273
Prawica	24	60	16	179
Trudno powiedzieć	9	34	57	234

Tabela 3. Działła komisja sejmowa zajmująca się tzw. sprawą Rywina, czyli próbą uzyskania dużych korzyści materialnych w zamian za rzekomy wpływ na treść ustawy o telewizji. Czy, Pana(i) zdaniem, komisja ta doprowadzi do ustalenia prawdy? (%)

	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	13	71	16	880
Płeć				
Mężczyźni	13	76	12	420
Kobiety	12	67	21	460
Wiek				
18-24 lat	20	63	17	136
25-34	11	75	15	161
35-44	8	75	17	140
45-54	12	80	8	192
55-64	13	66	21	112
65 lat i więcej	10	64	26	139
Miejsce zamieszkania				
Wieś	12	68	21	322
Miasto do 20 tys.	7	75	18	115
20-100 tys.	20	61	19	165
101-500 tys.	12	76	12	168
501 tys. i więcej mieszk.	9	86	5	111
Wykształcenie				
Podstawowe	11	60	29	235
Zasadnicze zawodowe	14	69	17	226
Średnie	12	78	10	333
Wyższe	11	82	7	86
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	17	81	2	65
Prac.umysł.niż.szczębla	12	79	9	103
Pracownicy fiz.- umysł.	9	83	9	68
Robotnicy wykwalifikowani	10	74	16	74
Robotnicy niewykwalifik.	11	66	23	32
Rolnicy	2	87	11	51
Pracujący na własny rach.	10	74	16	26
Bierni zawodowo				
Renciści	9	69	22	101
Emeryci	11	65	23	158
Uczniowie i studenci	20	60	20	65
Bezrobotni	20	61	19	93
Gospodynie domowe i inni	12	67	21	45
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	11	81	8	140
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	12	79	9	70
sekt. pryw. poza rolnict.	12	73	15	164
prywatnym gosp. rolnym	3	87	10	52
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	13	69	18	83
300-399	4	72	24	70
400-599	10	72	18	159
600-800	13	75	12	131
Powyżej 800 zł	13	78	8	142
Ocena własnych war. mater.				
Złe	10	70	20	296
Średnie	10	73	17	410
Dobre	21	70	9	174
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	16	71	13	55
Raz w tygodniu	13	69	18	441
1-2 razy w miesiącu	11	72	17	139
Kilka razy w roku	9	74	17	151
W ogóle nie uczestniczy	14	78	8	93
Poglądy polityczne				
Lewica	11	79	10	190
Centrum	15	75	10	273
Prawica	19	75	6	179
Trudno powiedzieć	5	57	37	236